

Uredništvo i uprava ZAGREB, MASARYKOVA 28a Telefon 67-80 Uredništvo in uprava za Slovenijo in slovenski del Julijske Krajine LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

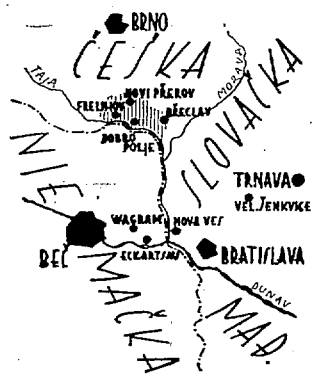
ISTRA

Pravo nije materija, koja se može dijeliti na fragmente. Kada se ono u rješavanju narodnosnog pitanja želio i Zell postići za sebe i za svoje prijatelje, onda se mora dozvoliti njegova primjena i protiv samoga sebe i protiv svojih prijatelja. Neville Chamberlain.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

NAJSJEVERNIJI HRVATI

Moravski Hrvati u Njemačkoj sačuvali su svoj jezik i narodnu nošnju - Najsjevernija čakavština - Prosvjetni rad Hrvata među Slovacima



Zagreb, novembra 1938. — O Moravskim Hrvatima se do sada vrlo malo pisalo. Prvi važniji rad o njima kod nas je izšao iz pera prof. Ivana Milčetića (O hrvatskim naseobinama u Moravskoj). Donji Austriji i Zapadnoj Ugarskoj... Višegrad 1898, a preštampano je i u posebnu brošuru, a još 1845 pisao je o njima Čeh A. V. Sembera...

ispod Brna blizu stare donjoaustrijske granice i ti Hrvati su sada pripali Njemačkoj. U prvo vrijeme su hrvatske naseobine u Moravskoj obuhvatala više sela: Freilhof, Dobro Polje, Novi Pterov, Valtice, Hrvatska Nova Ves, Kolenfurt, Poštorny, Paschlavko, Hovorany, Hrušovany, Nova Ves kod Breclava i Lednice. Međutim su ti krajevi bili opustošeni u krvavim brojbama češkoga kralja Jurja Podjebrada s austro-madžarskim četama. God. 1570 i 1571 naselio je grof Hartman II. Lichtenstein u opustošnim selima 40 hrvatskih obitelji s posjeda Zrinjskih. Doseljivanje se pojačalo kada je od grofa Lichtensteina kupio ta sela general hrvatsko-slavonske Vojne krajine Kristof Tyfenbach koji se naselio u gradiću Draholec. God. 1584 došlo je na njegove posjede još 96 hrvatskih obitelji iz Vojne krajine, a među njima i neki plemići.

Table with 3 columns: Hrvati, Česi, Nijemci. Rows: Dobro Polje, Freilhof, Novi Pterov, Skupa. Data: Dobro Polje (323, 220, 175), Freilhof (788, 178, 202), Novi Pterov (571, 154, 155), Skupa (1682, 522, 532).

Hrvati su bili više nego tri puta dalek od Nijemaca, a isto tako i od Čeha. Osim toga su Hrvati (a i Česi) u omeđenim prigradskim godinama, stalno napredovali, dok su Nijemci nazadovali. Zemlja je vrlo plodna i hrvatski seljaci obrađuju zemlju najsvršenijim strojevima. Osim ratarstva bave se uspješno i voćarstvom, živinarstvom, a donekle i vinogradarstvom. Moravski Hrvati su napredni gospodari, a obiteljski život im je uredan. Imaju poprečno 4-6 djece, a ženili su se skoro isključivo izmedju sebe, tako da su svi ti Hrvati jedan s drugim u rodu. U posljednje vrijeme su bili počinjati sklapani brakove i s Česima. Visoka su stasa, zdravi, krepki i slove kao ljudi. Njihove kuće su posebna tipa i svake godine ih nanovo bijele. Nove krasne narodne nošnje i muški i ženske. Muška je košulja na prsima bogato vezena, a na desnom ramenu oživljuju je raznobojni trakovi. Crvene uske hlače ukrašene su modrim ornamentima, a malen, okrugao klobučić ukrašen je perjem, vrpčama itd. Saren prsluk i svijetle čizme nadopunjuju tu nošnju, a iznad svega obuku još i dug kaput a

oko vrata zavežu raznobojnu maramu. Ženska narodna nošnja je također vrlo lijepa i vrlo originalna sa 5-6 sukunja jedna povrh druge i s isaranim kožubom zimi. Narodnu nošnju Moravskih Hrvata otkovječio je znameniti češki slikar Josef Manes još pred osamdesetak godina. Postoji bojazan da će tih Hrvata malo po malo sada nestati, kao što je skoro potpuno nestalo onih oko Bratislave. I u okolici Bratislave su se Hrvati bili naselili u 30 sela po padu Kostajnice u 16 stoljeću, ali od tih 30 sela su Madžari bili pomađarili skoro sve, osim što se još u tri sela, Hrvatski Grob, Dubravka kod Nova Vesa, govori hrvatski. Ti slovački Hrvati sastanu se svake godine 17 septembra u Dubrovku na svečano prštenje u lijepim narodnim nošnjama. Hrvati u Slovačkoj su i u prošlosti izvršili velik prosvjetni rad. O tome piše dr. Ivan Eših u kalendaru »Napredak« za 1930 god. ovo: — Golem su prosvjetni rad izvršili Hrvati u starom slovačkom gradu Trnavi, današnjem sjedištu »Društva svetoga Vojtjeha«. U Trnavi su bili mnogi Hrvati, tamo su učili i Nikola i Petar Zrinjski (1634). Za mađarske revolucije dne 16. prosinca 1849 oslobodio je Trnavu vođa češke borbe Hrvat Baltazar vođa Šimunčić. U Trnavi su hrvatski učenjaci izdali čitav niz knjiga na hrvatskom i latinskom jeziku (vidi djelo Alojza Zellgera: »Pantheon Tynaviense«, koje sadržava bibliografiju svih djela, koja su izšla u Trnavi od godine 1578-1930, Trnava 1932). Djelo A. Zellgera donosi popis knjiga hrvatskih pisaca, koja uopće nisu bila poznata hrvatskim stručnjacima. Tako tu nalazimo i jednu knjižnicu Nikole Zrinjskog (1705, str. 62. »Symbolum illustrantia D. Comitis Nicolai Zrinijci«). Zatim su tu vrijedna djela siabo poznatog hrvatskog Pavlina iz Lepoglavice Ivana Keryja, djelo Petra Kanizara »Abekavica za katolski nauk«, glasovitog hrvatskog pravnik Ivan Kitorića, zatim kajakavski knjige, koja se čuva u Budimpešti: »Svehi Evangellumi, korerem Sveta Czirkyva Katoliceka Szlovensko Horvatzka kola godelička... i t. d. — Ti najsjeverniji Hrvati, u prvom redu oni koji su sada potpali pod Njemačku, dolaze u državu u kojoj već ima preko 60.000 Hrvata kao narodna manjina sa razvijenim hrvatskim školstvom. Iako se i na njih protegne ono što imaju Gradišćanski Hrvati, to neće ipak sprječiti da se malo po malo utopu u njemačkom moru, ali ako se ne bude nastojalo da ih se silom odnaredi, u južnoj Moravskoj će se možda još stotinu godina i više čuti hrvatska riječ i arhaična hrvatska čakavska pjesma i molitva. A ako ostali Hrvati ne zaborave tu svoju najsjeverniju braću, Hrvati u Moravskoj će moći da žive dugo — mnogo duže nego što će živjeti ideja da je najpreča dužnost jednoga naroda da odnaredi i zarobi drugi narod. (p.)

RABSKI SLOVENCI V MADŽARSKI

Rabski Slovenci žive v trikotu, ki ga tvori dvoje nemška, jugoslovenska in mađarska meja južno od reke Rabe. Ljudska šteta navajajo, da jih je še 6500. Toda to su uradna, slovenski manjšini neprijazna šteta. Slovenci žive tamkaj v deset velikih naseljih, ki tečejo od jugoslovenske meje ter se dotikajo Monostira (Šent Gottharda). Rabski Slovenci niso nič drugega, kakor del prekmurških Slovencev, ki so po predjšlih mirovne pogodbe v Trzinu 1. 1919 prišli pod mađarsko državo. Prekmurški Slovenci v veliki večini pa so prišli k materni zemlji slovenski v območje Jugoslavije. Rabski Slovenci so siromašen narod. Večidel so to najemniki kmetij, ki so last mađarskih grofov. Slovenci je samo poljski delavec, veestranak odvisen od objestnega mađarskega močeta, ki ga-mojemu hlapec ne privoščiti nobenega lastnega kulturnega življenja. Rabski Slovenci morajo tudi v tovarne, ali pa hodijo poleti v notranost Mađarske na poljsko delo. Tako se mešajo z Mađžari in se hitro topiljajo v tujem morju. Slovensko govore še vedno doma v hiši, v družini. Ponekod tudi še v cerkvi.

UMRO JE DR ANTE TRUMBIĆ

PRETSJEDNIK JUG. ODBORA, PRVI MINISTAR VANJSKIH POSLOVA KRALJEVINE SHS I POTPISNIK RAPALJSKOG UGOVORA



† Dr. ANTE TRUMBIĆ

Zagreb, novembra 1938. U Zagrebu je 18. o. mj. ujutro umro narodni zastupnik dr. Ante Trumbić, bivši pretsjednik Jug. odbora, prvi ministar vanjskih poslova Kraljevine SHS i potpisnik Rapalskog ugovora. Umro je šest dana iz osamnaestogodišnjega tog ugovora, kojega je i dr. Ante Trumbić potpisao teška srca. To su bili — izjavio je jednom zgodom dr. Trumbić — najteži časovi njegova života. Njegova smrt je bolno odjeknula u cijeloj državi, a naročito u Zagrebu gdje je umro i u rodnome Splitu. Zagreb je bio sav u crnim zastavama — sve državne zgrade i sve privatne kuće izvjesile su znakove žalosti za pokojnikom. Slava dru Anti Trumbiću!

TAKSE ZA UČENJE

Posljednjih godina takse za učenje u Italiji povećane su za visoke škole sa 30 posto, a za srednje 40 posto. Ispitne takse su povećane za 33 posto. Učiti koji prosječno dobiva 9000 lira, mučno može da plati 3000 lira za sina kao studenta. Svega 35 posto djece koja bi trebala posjetiti škole, danas ih posjećuje. Budući prosvjetje je očajno spao, zato opada i broj učitelja, a raste broj učenika u jednom odjeljenju. Učiti koji je poslije četvorogodišnjeg učeštenja u 1936. god. primio 7600 lira, u 1934 god. dobio je svega 7100, a danas dobiva još manje.

ITALIJA HOĆE PRIDELATI 100 MILJONOV STOTOV ŽITA

Ministrski predsjednik je dal novu na loge italijanski poljedelcem. V zadnje »žiti bitke« so pridela 80 milijonov kvintalov žita, čeprav niso bile vremenске prilike najbolj ugodne in s tim je bila dosleena s nekakji meri avtarhija. Sedaj je Mussolini-jeva želja, da bi se pridelovanje žita še bolj pospešilo in da bi Italija pridelala 100 milijonov kv. Če vzamemo v obzir, da so v l. 1922 pridelali le 42.992 kv. žita, vidimo da je bil do sedaj doseg lep napredek. Po-ostanjo žitnega pridelka je v zvezi tudi s naraščanjem prebivalstva in 100 milijonov kv. žita bo zadostovalo za 50.000 prebivalcev. Povečanje pridelka bodo skušali doseči z zboljšanjem vrst žita, umetnih gnojil, namakalnih priprav in povečanjem osvojenega zemljišta.









# VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

## Iz omladinske sekcije »Istre« u Zagrebu

U subotu dne 26 XI neće se održati usmene novine, već će toga dana biti sjednica zabavnog odbora u 8 sati na večer. — Odbor

## ISTARSKO VEČE U ZEMUNU

Zemunu, 21. novembra. Udruženje Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu priređuje u subotu, 3. decembra 1938 godine, u 9 sati naveče u velikoj dvorani Narodnog doma Kralja Aleksandra I u Zemunu, svoju tradicionalnu zabavu »Istarsko veče« sa predavanjem, koncertnim dijelom, tombolom i igrankom, na koju se poziva poštovano građanstvo, prijatelji i članovi.

Pored književnika g. prof. Nika Bartulovića, koji će održati predavanje o Istri, sudjeluju iz blagonaklonosti Jugoslavensko akademsko pjevačko društvo i Hrvatsko pjevačko društvo »Tomislava iz Zemuna«, Gđica Litka Mavar deklamovat će »Mariju djevicu« od Ante Dukića, a Milka i Dušan Fakin izvodit će nekoliko tačaka na harmonici. Članovi društva »Istre« iz Beograda izvodit će istarski narodni ples »balun« u narodnim nošnjama i pjevat će istarske narodne pjesme u duetu.

Vrednovajući odbor.

## Društveno delovanje v Kranju

Minulo je nekaj mjesecv odkari ni bilo glas iz našega kraja ni vsaki bi misli, da spimo, ali vendar nekoliko se živimo. Dne 6. sept. t. m. smo imeli sv. mašo v pokopališni kapeli, katero je odslužil g. kanonik Skrbec, po maši pa smo šli vsi k spomeniku bazoviških žrtvc in naš pevski zbor je odpel nekaj pesni. Dne 30. oktobra t. l. je bil naš pevski zbor povabljen v Žiri, kjer je imel jako uspel koncert v preplopi dvorani sokolskega doma. Na praznik Vseh svetih smo se zopet zbrali na pokopališču pri spomeniku ki je bil ves v vencih in cvetju. Mnogo sveč smo prižigali v čast našim mučnikom, pevski zbor pa je zapel par pesni »Rožmarin« in »Predobri Oče«.

Prošlo soboto 5. novembra je naš agilni pevski zbor priredil zopet koncert v Narodnem domu, ki je dobro uspel v vsakem pogledu. G. dr. Jarc je v začetku spregovoril nekoliko resnih opominov za naše Primorje, na katero smo skoraj pozabili in čestital pevskemu zboru za njegovo plodno delo ob 10-letnici obstoja. Pogrešali smo pri tej svečani priliki mnoge naše člane.

Moramo se poprijeti dela, da bo naše društvo na stopnji, katero zasluži, zato moramo vse, kar je slabo in mrtvo, odstraniti in uvesti disciplino v društvo! I. Z.

**»TRIGLAV« — DRUŠTVO SLOVENCEV V KRAGUJEVCU** proslavlja svojo desetletnico društvenega delovanja dne 26 XI 1938. ob 8.30 zvečer v hotelu »Makedonija«. Vstopnina: dame 4, gospodje 6 Din.

### DIPLOMA

Na tehniški fakulteti Aleksandroye imiverze v Ljubljani je bil diplomiran za gradbenega inženirja naš rojak Tone Fatur, člena s Prema. Čestitamo!

Na diplomatski visoki šoli v Benetkah je diplomiral naš rojak Stanko Vuk, člena iz Mirna pri Gorici. Naši javnosti je znan kot bivši sotrudnik »Dom in Sveta« in »Mladice«. Čestitamo! — Agis.

## IZ ZAPUŠČINE DRA HENRIKA TUME

(Konec)

Kdaj in da so se bili Slovenci naselili zgodovina še do danes ni povedala. Napočna je trditve, da so se Slovenci priselili Šele: leta 568 za Lombardi. Dotična zgodovina vse te pone, da je malo za Lombardi silila proti Italiji četa Slovenov in Obrov, ki je pelenila po dečeli. Take slovensko-oberske čete pa so konštitirane nedvojbno v zgodovini že od leta 519 po K. naprci, odkar se je uralo-altajsko (turško pleme) Obrov naselilo v Podunavju. Zgodovina natančno našteva te napade Obrov in Slovenov, vedno iz Panonije in od Donave sem, ter bizantski zgodovinarji celo naštevajo število in razmerje med Obri in Slovenci. Zgodovina tudi izrecno konštitira, da so se prvi napadi Slovenov vršili le pod vodstvom Obrov. Šelej v drugem delu VII in VIII stoletja nastopajo slovenske čete že stalno naseljene na sedanjem ozemlju. Napadi na Friulsko vrše se v tej dobi od severa od Zeglia t. j. od Zilja na Koroskem ob reki Zili, t. j. zgodovinske vesti nikakor ne omogočajo sklepa, da so Slovenci kot ljudstvo prišli v kraje šelej končno VI stoletja, marveč je dovoljen z vseh podatkov edino sklep, da so Slovenci tvorili na ozemlju Goriske in Friulske staro »druvo pastirske prebivalstvo. Stari rimski geografi sicer poročajo, da so prebivalci v italijanski nižini do Timentala bli Veneti, romanizirani skoro ob nastopu Rimljanov, od Timentala »profi zohodu v Alpi in Predalpah do podolja Soče Karni, po Krasi in Istri Japidi, ki so bili mešani Kelti in Iliri, južno od njih v

današnji Istri Liburni, ki so bili ilirsko pleme. Kakor jih opisujejo stari geografi se nekdanji čudno skladajo z mejami današnjih slovenskih narečij: Karni z goriskim, Tavrisci s krajiškim, Japidi z notranjskim in Liburni s hrvatsko-čakavskim.

Jezičnih virov o tem prebivalstvu iz starega veka ni, Kelti in Iliri v teh krajih pa so izginiti brez sledu. Vsi poskusi, konstruirati krajevna imena iz keltsčine so se ponesrečili ali so rezultati većinoma smešni. Tudi v furlanskih ni takih sledov. Arheološko preiskovanje je zopet dokazalo za celo to ozemlje da se nahajajo keltski grobovi prav redko sejani in le na važnejših vojaških točkah dolin. Izkopine po Goriskem po Istri in Krajiškem kažejo, da je razmerje grobov komaj 15:1000. Keltski grobovi so toraj le vojničkoveničev grobovi ter kažejo na redka uljerna mesta, od katerih so Kelti vladali okoli. Gotovo je zaradi tega, da je moralo pod oblastjo Keltoz bivati še drugo starodavno pleme nastirjev, zasluženo od bojevitih Keltoz. Rimski in grški zgodovinarji in geografi nise nikjer omenjali priprostega ljudstva, stara zgodovina je le zgodovina bojevitih plemen in vojskovidelj. Glede Keltoz in Slovenov je toraj dovoljen le induktivni sklep, ki stoji najmanje v protislovju z dejanskimi današnjimi razmerami, s sociologijo in z dejstvi, ki so v poznjejši zgodovini brezdvomno ugotovljena.

Keltska teorija v zgodovini in jezikoslovju je sploh nevdržljiva in ena največjih in najbolj neutemeljenih ideologij, ki se vlačijo po takozvanih znanstvenih knjigah.

## NAŠIM MUŠTERIJAMA KUPITE SADA-ZIMA JE TU.

Sada smo sortirani  
Sada imamo najveći izbor  
Sada Nam možemo posvetiti najveći pažnje  
Ne čekajte navalu - kupite sada!  
Kupite zimsku obuću prije nego se nahladite  
Kupite kućne papuče, kupite haljace  
Sačuvajte zdravlje - uštedite čete mnogo novaca

Naši saradnici spremni su da Vas posluže stručno, dobro i jeftino,  
kako Vas niko nigdje poslužiti ne može.

7052-57  
Vrsta: Izrada papuče za letno, izrađena od toplog vunenog štapa, sa žicom, izradom od 100% vunenog papučastog materijala. Kataloška cena Din. 29.

3762-6800  
Za žene i mali žene: Izrada za udobnost, podšivanje ove štapa sa žicom, izradena od 100% vunenog štapa. Kataloška cena Din. 31.34 Din. 29. od broja 25-38 Din. 49.

28632-635  
Pakirane čizme izrađene od vune, vata i kože, izrađene iz od izlazećeg guma, poštovanje najbolje izrađene postavine, a izradnja je laka za izradu.

245143692  
Ove čizme izrađene su od vune i kože, izrađene su od izlazećeg guma, poštovanje najbolje izrađene postavine, a izradnja je laka za izradu.

7026-24  
Udobna, topla i elegantna letna papuča sa žicom, od vunenog štapa, sa letnom izradom i najboljom postavinom. Kataloška cena Din. 29.

70358-001  
Čizme izrađene su iz od izlazećeg guma, sa najboljom postavinom, izrađene su od vune i kože. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

98355-001  
Čizme izrađene su iz od izlazećeg guma, sa najboljom postavinom.

7025-001  
Udobna čizma sa žicom, od izlazećeg guma, sa najboljom postavinom i najboljom postavinom. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

9425-001  
Udobna čizma sa žicom, od izlazećeg guma, sa najboljom postavinom i najboljom postavinom. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

4055-94509  
Lepa i laka topla ženska čizma od vune i kože, izrađena izrađena sa najboljom postavinom. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

9425-001  
Udobna čizma sa žicom, od izlazećeg guma, sa najboljom postavinom i najboljom postavinom. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

7077-071  
Klasična čizma izrađena od vune i kože, sa najboljom postavinom, izrađena od vune i kože. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

90807-099  
Izrada papuče izrađena od vune i kože, sa najboljom postavinom, izrađena od vune i kože. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

7052-57  
Vrsta: Izrada papuče za letno, izrađena od toplog vunenog štapa, sa žicom, izradom od 100% vunenog papučastog materijala. Kataloška cena Din. 29.

3762-6800  
Za žene i mali žene: Izrada za udobnost, podšivanje ove štapa sa žicom, izradena od 100% vunenog štapa. Kataloška cena Din. 31.34 Din. 29. od broja 25-38 Din. 49.

28632-635  
Pakirane čizme izrađene od vune, vata i kože, izrađene iz od izlazećeg guma, poštovanje najbolje izrađene postavine, a izradnja je laka za izradu.

245143692  
Ove čizme izrađene su od vune i kože, izrađene su od izlazećeg guma, poštovanje najbolje izrađene postavine, a izradnja je laka za izradu.

7026-24  
Udobna, topla i elegantna letna papuča sa žicom, od vunenog štapa, sa letnom izradom i najboljom postavinom. Kataloška cena Din. 29.

70358-001  
Čizme izrađene su iz od izlazećeg guma, sa najboljom postavinom, izrađene su od vune i kože. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

98355-001  
Čizme izrađene su iz od izlazećeg guma, sa najboljom postavinom.

7025-001  
Udobna čizma sa žicom, od izlazećeg guma, sa najboljom postavinom i najboljom postavinom. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

4055-94509  
Lepa i laka topla ženska čizma od vune i kože, izrađena izrađena sa najboljom postavinom. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

9425-001  
Udobna čizma sa žicom, od izlazećeg guma, sa najboljom postavinom i najboljom postavinom. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

7077-071  
Klasična čizma izrađena od vune i kože, sa najboljom postavinom, izrađena od vune i kože. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

90807-099  
Izrada papuče izrađena od vune i kože, sa najboljom postavinom, izrađena od vune i kože. Zadržavaju se laka za izradu postavine.

5  
Auto za

9  
trake

Bata